

Istoricul municipiului Barlad

Barladul reprezinta un nume si o asezare cu adanci rezonante in istoria poporului roman, existenta sa pierzandu-se in negura vremurilor apuse si impartite de istorie in epoci de mii si zeci de mii de ani.

Numeroase marturii scoase la iveala de catre arheologi, atat in perimetrul asezarii actuale, cat si in imprejurimi, confirma existenta milenara a stramosilor nostri pe aproape intreaga scara evolutiva a istoriei.

Intelegerea si interpretarea unor factori si a unor fenomene istorico-geografice, au creat adesea controverse in randul cercetatorilor care, insa, n-au putut contesta existenta milenara a asezarii. Asadar, putem spune ca Barladul face parte din categoria asezarilor omenesti prin care istoria si-a creat un drum pe care l-a marcat cu destule si veridice repere si marturii materiale, drum al carui inceput il putem localiza, cu siguranta, in epoca neolitica, ba putem spune, chiar in preistorie (paleolitic). Bine evidentiata prin culturi materiale sunt epocile: neolitic (cultura Starcevo-Cris) din mileniul V - IV in. H.); sfarsitul epocii bronzului (Cultura Noua); prima perioada a fierului (Hallstatt) si a doua perioada a fierului (La Tène); epoca prefeudala (sec. IV-V. d. H. - Cultura Sântana de Mures).

Trecand, asadar, succinct, peste sirul epocilor istoriei vechi, bine reprezentate in salile Muzeului local "Vasile Parvan", Barladul, ca asezare atestata documentar, poate fi semnalata, cu siguranta, in anul 1401, cand, la 28 iunie, domnitorul Moldovei, Alexandru cel Bun, emite un act de danie in care, printre martori figureaza si un boier, pe nume Negrea din Barlad.

Acelasi domnitor acorda negustorilor lioveni, la 6 octombrie 1408, un privilegiu comercial in care, de asemenea, este pomenit numele Barladului. Si alte documente, din perioada imediat urmatoare, vin sa confirme existenta Barladului.

Este vorba de doua documente diplomatice externe: tratatul de la Lublau (1412) si un altul care confirma prezenta unei delegatii din Barlad (Burlat), la consiliul ecumenic de la Constanta (Baden).

Este adevarat ca s-au mai formulat si alte puncte de vedere care s-au dovedit a fi neconcludente. Este vorba de "Diploma barladeana" din 1134, precum si de un act datand din 1374 si publicat de B. P. Hasdeu, la sfarsitul secolului trecut si fata de care istoricii au diverse pareri (pro si contra). De asemenea, este controversata si "Cronica rusesca Ipatievskaia" in care se mentioneaza, la 1174, existenta unei formatiuni statale in sudul Moldovei, a berladnicilor cu centrul la Barlad.

Se poate, deci, aprecia ca geneza orasului Barlad s-a desfasurat intr-o perioada mai indelungata, dar saltul calitativ spre cristalizarea vietii urbane s-a produs la sfarsitul secolului al XIV-lea. Aparitia si dezvoltarea timpurie a targului Barlad au fost determinate de asezarea sa la rascrucea unor

importante drumuri comerciale care faceau legatura intre centrul si nordul Europei cu lumea Bizantului si cea a Orientului.

Intensa activitate mestesugareasca precum si asezarea geografica a localitatii au favorizat dezvoltarea timpurie si intensificarea unei apreciabile activitatii comerciale. In timpul domniei lui Stefan cel Mare (1451-1504), la Barlad se afla resedinta vornicului Tarii de Jos a Moldovei. Aici a functionat, temporar, Cancelaria domneasca de unde Stefan a emis unele documente privitoare la Targul Barladului.

Si tot aici, in urma bataliei cu turcii din ianuarie 1475, Stefan construieste o fortificatie din pamant cunoscuta sub denumirea de Cetatea din Pamant de la Barlad, situata in partea estica a targului, in lunca raului Barlad, avand rolul de a stavili puhoiul turcesc asteptat a se reintoarce pentru a-si lua revansa pentru infrangerea de la Vaslui.

Documentele atesta si prezenta altor domnitori la Barlad (Petru Rares, Petre Schiopul, Alexandru Lapusneanul, etc).

Printre constructiile care au dainuit peste timpuri, ajungand pana in zilele noastre, despre a caror existenta stau destule marturii documentare, este Biserica "Domneasca", amplasata in actualul Centru Civic al orasului si a carei constructie dateaza din timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653). Aceasta a suportat mai multe reparatii si modificari in urma puternicelor cutremure care au avut loc de-a lungul timpurilor.

Orasul a fost devastat si distrus in repetate randuri de hoardele navalitoare ale tatarilor si turcilor, precum si a cazacilor si polonilor. Asupra lui s-au abatut mai multe incendii devastatoare, inundatii cumplite si, nu in ultimul rand, zguduiri telurice de mare intensitate care nu o data, l-au facut una cu pamantul. De fiecare data insa, asezarea a renascut din propria ei cenusa astfel ca, in a doua jumatate a secolului al XVIII-lea si inceputul secolului al XIX-lea, orasul isi reia locul de centru comercial si administrativ din sudul Moldovei.

Secolul al XIX-lea si inceputul revolutiei de la 1848 deschid un nou capitol in evolutia istorica a Barladului.

Ideile revolutionare care au cuprins intreaga Europa, la mijlocul secolului al XIX-lea, si-au gasit un larg rasunet in randul barladenilor in fruntea carora se aflau Al. I. Cuza, Ion Cuza, Grigore Cuza, Iordache Lambrino, Gh. Sion, etc... al caror principal scop erau prefacerile politico-sociale, specifice Moldovei si, in primul rand, Unirea Moldovei cu Tara Romaneasca.

Infaptuirea Unirii a fost obiectivul de lupta care a insufletit masele, in fruntea carora se aflau cele mai prestigioase personalitati din Barlad, printre care: Manolache Costache Epureanu, Ioan Popescu, Iorgu Radu si altii, care au creat acea atmosfera finalizata prin dubla alegere ca domnitor a lui Al. I. Cuza, fiu al Barladului ...

Dupa infaptuirea Unirii din anul 1859, orasul Barlad cunoaste o dezvoltare pe multiple planuri, alaturi de celelalte orase ale tarii. Rolul insemnat pe care l-a jucat Barladul este reflectat si in avantul pe care il cunoaste dezvoltarea culturii. Astfel, la 1 decembrie 1832, ia fiinta prima scoala de baieti din Barlad. Primul pas in invatamantul secundar este facut la 2 octombrie 1846 cand ia fiinta "Clasul real Gh. Rosca Codreanu". In anul 1858, "Clasul real Codreanu" se transforma in gimnaziu, Barladul fiind singurul oras din Moldova, cu exceptia Iasului, in care functioneaza o scoala de acest nivel. In anul 1864 gimnaziul se transforma in liceu, Barladul numarandu-se printre primele orase din tara in care se infiinteaza o asemenea institutie de invatamant secundar. Presa locala numara peste 150 de periodice in a doua jumatate a secolului XIX-lea si pana in primele decenii ale sec. XX. Primul spital public se inaugureaza in anul 1838 prin contributia obsteasca si danatiile unor intelectuali barladeni. In anul 1909, profesorul Stroe Belloescu doneaza orasului o cladire, construita pe cheltuiala proprie, cu destinatia testamentara de a fi folosita pentru adapostirea unei biblioteci publice si a unui muzeu. In anul 1914, un grup de intelectuali barladeni in frunte cu profesorii de la Liceul "Codreanu" se constituie in Comitetul de fondare a muzeului barladean, muzeu care isi inaugureaza activitatea cu o pinacoteca si o expozitie de istorie. Printre societatile cultural-literare existente in Barlad, se numara si "Academia Barladeana", infiintata in anul 1915 de un grup de intelectuali, in frunte cu poetul George Tutoveanu, Toma Chiricuta si Tudor Pamfilie.

Activitatea teatrala barladeana debuteaza in a doua jumatate a secolului XIX. Aici a existat o cladire a teatrului unde, incepand cu anul 1860, trupe de actori conduse de M. Millo, Al. K. Robescu, etc. au prezentat spectacole teatrale... In primele decenii ale secolului al XX-lea a existat un Ateneu Popular si un teatru Muncitoresc a caror activitate a facut posibil ca, in anul 1955, sa ia fiinta Teatrul de Stat "V. I. Popa" care functioneaza si azi. Dupa anul 1948, Barladul este supus unor mari si profunde transformari socio-economice si culturale. Se va construi mult, atat spatii de locuit, cat si obiective industriale. Dar, acest proces constructiv va fi insotit si de mari distrugerii evidentiate prin demolarea, in foarte multe cazuri nejustificata, a unor monumente arhitectonice de certa valoare.

Astazi, Barladul se afla intr-un proces de tranzitie (ca si intreaga tara) de la o societate socialista la una capitalista, proces inceput imediat dupa producerea evenimentelor din luna decembrie a anului 1989, dar insotit de un accentuat declin economic si cultural.